

ся роль родственников в формировании личности ребенка дошкольного возраста. Указывается на связь с такими качествами личности как выдумка, оригинальность, инициативность, работоспособность, творчество. Анализируются факторы внешней среды, которые могут влиять как положительно так и отрицательно на развитие личности. Отдельно рассматриваются факторы семейной среды, обуславливающие развитие творчества детей. Подчеркивается точка зрения отечественных ученых, которые считают основным условием формирования личности создание условий в семье. Отдельно рассматриваются факторы семейной среды обуславливающие высокие показатели творчества.

Ключевые слова: семья, факторы, формирования, творчество, творческая личность, ребенок старшего дошкольного возраста.

Sokolovska A. S.

THE FAMILY AS A FACTOR IN THE FORMATION CREATIVE OLDER THE CHILD OF PRESCHOOL AGE

The article elucidates the theoretical basis for the formation of the creative person of the child of preschool age, factors of formation of the creative person are allocated. The problems of formation of the creative person of the child of preschool age are considered. The role of relatives in shaping the personality of a child of preschool age is disclosed. It indicates the connection with such personal qualities as fiction, originality, initiative, efficiency, creativity. Factors of the external environment, which can influence, are analysed, as it is positive and negative on the development of the personality. Separately the factors of the family environment causing the development of the creativity of children are considered. The point of view of domestic scientists who consider the main condition of formation of the personality creation of conditions in a family is emphasized. The factors of the family environment, which determine the high rates of creativity, are considered separately.

Keywords: family factors, formation, creativity, creative person, a child under school age.

Стаття надійшла до редколегії 01.05.2017

УДК 372.878

Оксана СТІХАР

доктор педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри музичного мистецтва

Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

e-mail: oksana@strikhar.com.ua

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ У СТУДЕНТІВ НА ЗАСАДАХ ІНТЕГРАЦІЇ

У даній статті досліджено організаційно-педагогічні умови формування основ патріотичного виховання у студентів на засадах інтеграції. Досліджено, що для виявлення організаційно-педагогічних умов, необхідних для формування основ патріотичного виховання у студентів, крім всебічного аналізу феномена, потрібно виявити системо утворюючі якості у їх структурі, детермінанти їх розвитку, необхідне з'ясування того, що вже напрацьовано по цій проблемі в сфері загальної й спеціальної музичної освіти. Проаналізовано, що організаційно-педагогічні умови формування патріотичного виховання студентів засобами музичного мистецтва повинні підкорятися зазначеній логіці: від теоретичних знань про сутність музичних знань – до розробки зовнішніх обставин їх розвитку.

Ключові слова: патріотичне, виховання, студент, музика, мистецтво, умови, освіта.

У руслі нової освітньої стратегії, коли одним із найважливіших визнається виховання у студентів національно-патріотичної самосвідомості та створення умов для саморозвитку та творчої самореалізації особистості, змінилося відношення до підготовки вчителя до майбутньої професійної діяльності. У суспільній свідомості починає формуватися розуміння того, що

без національно-патріотичного виховання молоді неможливо збереження й множення інтелектуального і творчого потенціалу країни.

Аналіз філософських, психолого-педагогічних, музично-педагогічних, музикознавчих наукових праць переконує, що проблема організаційно-педагогічних умов формування основ патріотичного виховання у студентів на засадах інте-

градії є багатогранною і неоднозначною, вона привертає увагу дослідників, зокрема, до таких її аспектів: осмислення сутності і змісту смаку (В. Ніколко, Г. Рид та ін.), її природи (А. Менегетті, Я. Пономарьов, А. Шумілін та ін.); формування музично-естетичного смаку (Н. Гузій, Н. Кичук, О. Лук та ін.); розвитку особистості у творчій діяльності (О. Матюшкін, В. Шубинський та ін.); формування творчих здібностей у педагогічній практиці (І. Глібов, О. Олексюк, Г. Падалка, О. Рудницька, Г. Ципін, Б. Яворський та ін.) та музикознавстві (І. Арановський, Л. Мазель, В. Медушевський, Є. Назайкінський та ін.).

Про актуальність проблеми модернізації педагогічного процесу в музичному навчанні з урахуванням сучасних вимог інтеграції в педагогіці і врахуванням психологічних аспектів навчання музичному мистецтву говорить зростання кількості експериментальних програм. Утім, більшість з них націлені на викладання в загальноосвітніх навчальних закладах. При цьому недостатньо приділено уваги саме студентам. Ця педагогічна реальність вимагає від вищих навчальних закладів підготовки вчителів високої кваліфікації, які зможуть через музичне мистецтво привити учням почуття національної гідності.

Проблеми підготовки вчителя музики, розвитку музичного мистецтва, музичної педагогіки, інтеграційного освоєння мистецтва взагалі, й музики зокрема, присвячена значна кількість наукових праць видних учених, у їх числі: Л. Архімович, О. Бенч-Шокало, Н. Герасимова-Персидська, С. Горбенко, М. Гордійчук, М. Грінченко, М. Загайкевич, Е. Зинькевич, Н. Королюк, А. Лашенко, І. Ляшенко, А. Мартинюк, Г. Падалка, О. Рудницька, М. Чрепанін, О. Щолокова та ін.

Однак ці дослідження не охоплюють усіх аспектів проблеми, поза увагою дослідників лишається специфіка формування основ патріотичного виховання у студентів на засадах інтеграції, зокрема обґрунтування теоретичних засад, педагогічних умов і відповідних методик.

Довголітні спостереження в ході педагогічного експерименту за студентами, що освоюють музичне мистецтво по програмах, заснованих на принципі інтеграції, а також аналіз передового науково-педагогічного досвіду (включаючи й професійну підготовку й перепідготовку фахівців – учителів музичного мистецтва) у руслі інтеграційних процесів дозволяють говорити про безсумнівний позитивний вплив засто-

сування принципу інтеграції на якість освітнього процесу.

Суспільно-політичні віяння двох останніх десятиліть ХХ – першого десятиліття ХІХ ст. (перебудова, демократизація, здобуття незалежності України, регіоналізація суспільства тощо) не обійшли стороною музичну освіту, як введення в репертуар національно-патріотичної музики, позбавляючи тим самим у ході процесу виховання особистості учня дотику до загальнолюдських високих морально-естетичних ідеалів, цілей, норм і правил життя. Немаловажне значення в цьому зв'язку, як ми вважаємо, має інтегрований підхід, при якому музичні твори розглядаються в єдиному комплексі з творами літератури і мистецтва. Це надзвичайно важливо в педагогічному відношенні, тому що й у національному мистецтві органічно поєднуються зоровий, словесний і звуковий початки. Такий підхід сприяє більш глибокому розумінню творів патріотичного змісту та виховання національно-патріотичної самосвідомості студента.

Метою цієї статті є обґрунтування організаційно-педагогічних умов формування основ патріотичного виховання у студентів на засадах інтеграції.

Для виявлення організаційно-педагогічних умов, необхідних для формування основ патріотичного виховання у студентів, крім всебічного аналізу феномена, потрібно виявити системоутворюючі якості у їх структурі, детермінанти їх розвитку, необхідне з'ясування того, що вже напрацьовано по цій проблемі в сфері загальної й спеціальної музичної освіти. Крім того, потрібно з'ясувати, що в сучасній педагогічній та психологічній науці мається на увазі під поняттям «умови».

У психолого-педагогічній літературі, під умовами розуміються ті відносини предмета до навколишніх його явищ, без яких він виникнути й існувати не може. Педагогічні умови визначаються як обставини процесу навчання й виховання, які забезпечують (обумовлюють) досягнення поставлених педагогічних цілей. При цьому зовнішні умови, впливаючи на процес становлення й розвитку тих або інших структур особистості, переломлюються через її внутрішній зміст [7].

Варто розрізнити педагогічні умови й фактори. Основний зміст категорії «фактор» полягає в тому, що ця категорія позначає рушійну силу педагогічного процесу й визначає його характер, а педагогічні умови – це супутні факторові обставини, які сприяють (або протиді-

ють) прояву педагогічних закономірностей, обумовлених дією педагогічних факторів [3].

Таким чином, будучи однією з філософських категорій, умови виражають відношення предмета до оточуючих його явищ, без яких він існувати не може. З різноманіття об'єктивного світу, щодо зовнішнього предмету, до умов відносяться ті обставини, які забезпечують виникнення, існування, розвиток явища або процесу. Як методологічна основа виявлення й створення умов відзначається необхідність пізнання закономірностей самого предмета, явища, визначення сприятливих і несприятливих факторів його існування.

Відповідно до цього, виявлення організаційно-педагогічних умов формування патріотичного виховання студентів засобами музичного мистецтва повинне підкорятися зазначеній логіці: від теоретичних знань про сутність музичних знань – до розробки зовнішніх обставин їх розвитку (від того, «що є» музичні знання – до того, «як можливо», «як слід» їх розвивати). Ця логіка відбиває взаємозв'язок теоретичного й нормативного знання, рух від «опису» явища до «приписання» певних дій з ним.

У педагогічній літературі відзначається та обставина, що педагогічні умови є реалізацією педагогічних принципів у практиці навчання й виховання. Принципи, у свою чергу, виводяться з педагогічних законів і закономірностей.

У контексті нашого дослідження необхідний більш докладний аналіз двох тенденцій у сучасній музичній освіті.

1. Ціль музичної педагогіки – розвинути у студента «сприйнятливості до музичної краси до ступеня ясно усвідомлюваного національного ідеалу». Його формування можливе тільки на основі сприйняття кращих українських музичних творів. Уявлення, яке виникне в результаті цього про національно-патріотичний ідеал буде основою його самостійної діяльності надалі й «путівною зіркою, нехай ще прихованою туманами й хмарами», до якої він буде прагнути, і яка буде визначати напрямок і інтенсивність виховання.

Принцип формування національно-патріотичного ідеалу, покладений в основу «педагогіки мистецтва», визначає нову логіку навчання, що принципово відрізняється від традиційної: наслідування зразкам і механічне оволодіння ремісничими навичками поступається місцем мистецтву збагнення атріотичних творів і майстерності втілення художнього образу.

2. Зміна принципів навчання спричиняє зміну уявлення про зміст музично-педагогічної діяльності, що полягає: у необхідності розширення національного кругозору того, якого навчають; у порушенні здорового професійного честолюбства; у необхідності дати відчутти увесь колорит української музики, прищеплювати любов до рідного краю через музичні твори, щоб сформувати у студента національно-патріотичний дух.

3. Особлива роль приділяється педагогові у «вільному спілкуванні» студента із шедеврами українського музичного мистецтва: не викладач у традиційному змісті слова, як «роз'яснювач», що допомагає особистості проникнути у велике таїнство Мистецтва й Творчості. Його головним завданням стає допомога студенту на важкому шляху руху до ідеалу.

Крім того, принципи «педагогіки мистецтва», що лежать в основі вітчизняної виконавської школи, дозволили останній зайняти передові позиції в цій сфері й заслужити великий авторитет в усьому світі.

Крім вивчення сформованих традиційно принципів музичного навчання, необхідний аналіз сучасного стану цієї проблеми.

На підставі аналізу сучасних досліджень, спрямованих на розробку загальних музично-педагогічних принципів навчання, можна виділити три основні напрямки: залучення ідей розвиваючого навчання, особистісно-орієнтованої освіти й урахування специфіки музичного мистецтва, художньо-естетичної природи музичної дисципліни – викладання музики як живо-го образного мистецтва [9].

Суть першого напрямку полягає у висуванні завдань розвитку студента-музиканта (тобто формування його національної свідомості, загального й спеціального кругозору, загальних і музичних здібностей) як спеціальної мети музичної підготовки. У її основі лежать принципи розвиваючого навчання, оволодіння не окремими знаннями й розумовими діями, а загальними способами розумової діяльності (навчання на високому рівні труднощів, швидким темпом, посилення в ньому ролі теоретичних знань).

При цьому найважливіший фактор, що забезпечує стабільний розвиток інтелекту того, хто навчається, – це його «співучасть» у цьому процесі, вплив його особистісних якостей, його активності й самостійності. Із чого випливає важливий дидактичний принцип розвиваючого навчання – стимулювання розумової самостійності студента в процесі його навчання. У

центрі музичної підготовки студентів теорія розвиваючого навчання ставить розвиток «музичного розуму» (М.Г. Рубінштейн). До цього спрямовані наступні концептуальні настанови: збільшення обсягу національно-патріотичного репертуару, прискорення темпів його проходження, збільшення міри теоретичної ємності занять і відхід від репродуктивних способів діяльності у бік розвитку творчої ініціативи й патріотичності студентів. Виховання активності й патріотичності можливе при поступовому й послідовному «самоусуненні» викладача, заміні прямого керівництва опосередкованим і непрямим [8].

Суть другого напрямку полягає в усвідомленні того, що центром педагогічного процесу є особистість (ціннісне відношення викладача до студента, любов до нього, сприйняття студента як суб'єкта діяльності, а не її об'єкта), але не як музичний твір, не як навчальний предмет та ін., тому що «студент, якому надається значення засобу виконання музики, не зможе стати рівновеликим музичному твору й шлях до вершин його збагнення йому буде закритий» [4].

Це забезпечується комплексним підходом до виховання з урахуванням індивідуальності кожного студента й обставин, що впливають на виховний процес; опорою на позитивне в людині – педагогові необхідно ретельно вивчити особистість, його сильні й слабкі сторони й, відповідно до цього, будувати стратегію виховного впливу; роботою не тільки над твором, але, насамперед, над художнім та патріотичним розвитком студента – орієнтування на цей принцип обумовить не тільки прагнення до національно-патріотичної самосвідомості, а, насамперед, розвиток особистості, заснований на аналізі його творчих і патріотичних можливостей, оцінці його професійних знань і вмінь, переваг і недоліків його психофізіологічної природи; комплексним підходом до патріотичного виховання; індивідуальним підходом у навчанні.

Індивідуальний підхід для музичної педагогіки має особливе значення, що обумовлене природою мистецтва, його багатоваріантністю, величезною кількістю індивідуальних характеристик, що не піддаються формалізації, а також численним індивідуальним особливостям, властивим мисленню, специфічним рисам його характеру. Саме ця багатозначність стала однією з причин того, що за багатовікову історію музичного мистецтва єдина для всіх методика навчання так і не створена.

Третій напрямок полягає в усвідомленні того, що змістом музичної освіти в сфері патрі-

отичного виховання є не тільки освоєння інформаційно-знакових сторін різних творів, придбання вмінь і навичок, а виховання особистісного, ціннісно-значеннєвого способу відношення, як до творів мистецтва, так і до своєї країни, інших людей, до самого себе [7, 93].

При такому підході сам процес навчання буде виступати в якості детермінанти розвитку сутнісних сил студента. Для цього доцільно використовувати триаду функціонально пов'язаних між собою принципів навчання.

- 1) Поліваріантність при створенні художнього задуму – пошук різних варіантів інтерпретації музики ініціює фантазію, уяву студента. У протилежному випадку, слідуючи в роботі єдиним, до того ж призначеним ззовні, шляхом студент приходить до стереотипу, блокується його інтуїція, розвиток здібностей.
- 2) Синергетичний вплив різних видів мистецтва на внутрішній світ студента при освоєнні ним музичного матеріалу – підвищення «емоційного градусу» навчальної діяльності, інтенсивна генерація музично-виконавських ідей звільняє від канонічної регламентації дій, приписуваної звичайно вузько трактованим професіоналізмом.
- 3) Інтеріоризація уявлень і образів уяви – перенесення роботи зі створення художнього образу у внутрішню сферу особистості з метою зміцнення її у свідомості й підсвідомості музиканта з наступним уречевленням у патріотичному вихованні.

Узагальнюючи сказане, можна стверджувати, що:

- 1) для формування патріотичного виховання студентів в організації процесу навчання музиці необхідно дотримуватися наступних педагогічних принципів, що виступають вимогою до умов:
 - побудова процесу виховання й розвитку музичних здібностей на принципах національно-патріотичного навчання;
 - діалогічний, суб'єкт-суб'єктний характер відносин, викладач-студент як рівноправні суб'єкти процесу навчання: соратники в роботі, що роблять спільні відкриття;
 - використання специфічних для мистецтва методів і засобів навчання, що відповідають логіці художньо-творчого процесу.
- 2) педагогічними факторами, що обумовлюють прояв цих принципів, будуть виступати патріотичне розвиваючо-орієнтаційне середовище й педагогічна підтрим-

ка. Відповідно до подальшої логіки дослідження необхідно виявити сутність цих факторів.

Організація патріотично-виховного середовища визнається дослідниками найважливішим фактором національної самосвідомості особистості, що дозволяє опосередковано управляти цим процесом.

У педагогічній літературі, присвяченій проблемам розвитку музичних здібностей, підкреслюється необхідність створення для студента розвиваючого середовища, що проявляється в сукупності організаційно-педагогічних умов і системи відносин навколо особистості, що сприяють прояву й розвитку музичних здібностей, які стимулюють до патріотичного виховання. При цьому середовище повинне задовольняти наступним умовам: перехід до особистісно-орієнтованого принципу освіти; безперервність і наступність освітнього простору за змістом, погодженість технологій, форм і методів навчання; зміст освіти повинен враховувати національну специфіку для патріотичного виховання; технологія навчання музиці повинна бути проблемно-діалоговою й реалізовуватися в умовах партнерської моделі організації навчально-виховного процесу; надання студенту свободи вибору власної освітньої траєкторії [1].

Ці умови забезпечують створення орієнтаційного поля розвитку, що являє собою спектр відносин, переваг, що формують систему актуальних орієнтирів, які використовує особистість при ухваленні рішення про той або інший вибір. При цьому саме особисті орієнтири допомагають студенту не тільки усвідомлювати значення ситуації вибору, але й визначити особистісний зміст фіксованих подій і явищ [2].

Таким чином, середовище, організоване навколо студента, що навчається музиці, повинне не тільки «підживлювати», забезпечувати стимулювання загального розвитку, розширення національного кругозору, але й давати патріотично-орієнтоване поле розвитку. При цьому необхідно, щоб студент був активним діячем у самостійній творчій діяльності, що дозволить оточуючому середовищу перерости в осмислений нею власний національний простір.

Однак патріотична позиція студента в музичному середовищі забезпечується викладачем як її організатором. Педагогічна підтримка (взаємодія з педагогом) виступає другим фактором, необхідним для патріотичного виховання студента. Розробка основ педагогічної під-

тримки, представляється досить необхідною й своєчасною, тому що в сучасній педагогічній теорії, поряд з великою кількістю методів і засобів колективного навчання, практично відсутня теорія й методика індивідуального навчання. А робота зі студентами-музикантами – це, насамперед, індивідуальна робота, що вимагає організації, відмінної від колективної. Крім того, педагогічна підтримка студентів музичних спеціальностей представляється дуже органічною й природною, тому що тільки так викладачу вдасться допомогти їм довідатися й розкрити свою індивідуальність, надати можливості для самовираження й патріотичного саморозвитку.

На думку деяких дослідників, це можливо тільки на основі наступних принципів гуманістичної психології: 1) Захоплюватися кожною патріотичною ідеєю студента: а) позитивно підкріплювати всі відповіді студента; б) використовувати помилку як можливість нового погляду на щось звичне; в) максимально адаптуватися до всіх висловлень і дій студентів. 2) Створити клімат взаємної довіри. 3) Забезпечити незалежність у виборі й прийнятті рішень, з можливістю контролювати власне просування [8].

Також важлива когнітивна підтримка, – підтримка розвитку інтелектуальної сфери. Для цього викладачу необхідне вміння стимулювати пізнавальні здібності й інтерес студентів, створювати атмосферу національного натхнення й ситуацію успіху на занятті. Це можливо, якщо: допомагати студентам діяти незалежно, не давати прямих інструкцій щодо того, чим вони повинні займатися; підходити до всього творчо; не квапитися з винесенням судження, не робити поспішних припущень, тільки на основі ретельного спостереження й оцінки визначати сильні й слабкі сторони: не слід покладатися на те, що вони вже мають певні навички й знання; не стримувати ініціативи студентів і не робити за них те, що вони можуть зробити (або можуть навчитися робити) самостійно; навчити студентів простежувати міжпредметні зв'язки; привчити до навичок самостійного вирішення проблем, дослідження й аналізу ситуацій, допомагати їм навчитися управляти процесом засвоєння знань [2].

Отже, педагогічна підтримка – це процес взаємодії (через співробітництво, сприяння й волю) між викладачем і студентом, спрямований на розвиток суб'єктності, що надає можливості для національно-особистісного саморозвитку, самопізнання й самореалізації, що фор-

мує патріотичну емоційно-вольову сферу, і стимулює розвиток інтелектуальної й мотиваційної сфер. Педагогічна підтримка – один з основних компонентів у патріотичному вихованні студента-музиканта. Організація педагогічного процесу на її принципах призводить до якісно нового розуміння позиції викладач – як співучасника в процесі патріотичного виховання студентів засобами музичного мистецтва і допомагає органічно поєднати дві системи – викладання предмету й роботу з особистісною сферою студентів.

Список використаних джерел

1. Асафьев Б.В. Избранные статьи о музыкальном просвещении и образовании / Б.В. Асафьев. – Ленинград, 1973. – 235с.
2. Бабанский Ю.К. Педагогика / Ю.К. Бабанский. – М., 1983. – 308 с.
3. Данилюк А.Я. Теория интеграции образования / А. Я. Данилюк. – Ростов-н-Д: Изд-во Рост. Пед. ун-т., 2000. – 400 с.
4. Дистервег Ф.А. Избранные педагогические сочинения / Сост. В.А.Ротенберг, предисл. Е.Н.Медынского. – М., 1956. – 214 с.
5. Каптерев П.Ф. О саморазвитии и самовоспитании // Педагогика. – 1999. – №7. – С.73-84.
6. Монтессори-материал. Часть 1. Школа для малышей / Пер. с нем. М.Бутуриной. ; ред. Е.Хилтунен. – М., 1998. – 80 с.

Стрихар О. И.

ОРГАНИЗАЦИОННО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ ФОРМИРОВАНИЯ ОСНОВ ПАТРИОТИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ У СТУДЕНТОВ НА ОСНОВЕ ПРИМЕНЕНИЯ ПРИНЦИПА ИНТЕГРАЦИИ

В данной статье исследованы организационно-педагогические условия формирования основ патриотического воспитания студентов на основе интеграции. Доказано, что для выявления организационно-педагогических условий, необходимых для формирования основ патриотического воспитания студентов, кроме всестороннего анализа феномена, нужно выявить систему, которая формирует качества в их структуре, детерминанты их развития, необходимые для выяснения того, что уже наработано на эту тему в сфере общего и специального музыкального образования. Проанализированы, что организационно-педагогические условия формирования патриотического воспитания студентов средствами музыкального искусства должны подчиняться указанной логике: от теоретических знаний о сущности музыкальных знаний – к разработке внешних обстоятельств их развития.

Ключевые слова: патриотическое воспитание, студент, музыка, искусство, условия, образование.

Strikhar O.

ORGANIZATIONAL AND PEDAGOGICAL FORMATION TERMS OF EDUCATION IN THE BASICS PATRIOTIC EDUCATION OF STUDENTS

In this article explores organizational and pedagogical conditions of formation bases of patriotic education of students on the basis of integration. The analysis that organizational and pedagogical conditions of patriotic education of students by means of music must obey the logic indicated from theoretical knowledge about the nature of musical knowledge – to develop external circumstances of their development. Revealed that based on the analysis of current research aimed at developing common musical and pedagogical principles of learning can be divided into three main areas: attracting ideas developmental learning-centered education and specific music, art and aesthetic nature of musical discipline – teaching music as a living figurative art. The essence of the first direction is the task of nominating a student musician as a special purpose musical training. It is based on the principles of developmental education, not mastering specific knowledge

7. Песталоцци И.Г. «Лингард и Гертруда» / И.Г. Песталоцци: Избранные сочинения. – Т.1. – М., 1936. – С. 137.
8. Розанов В.В. Сумерки просвещения / В. В. Розанов. – М., 1990. – С. 93.
9. Юсов Б.П. Современная концепция образовательной области «Искусство» // Виды искусства и их взаимодействие / Б. П. Юсов. – М., 2001. – С. 20.

References

1. Asaf'ev B.V. Yzbrannyye stat'y o muzykal'nom prosveshchenyy u obrazovanyu. / B.V. Asaf'ev. – Lenynhrad. – 1973. – 235s.
2. Babanskyu Yu.K. Pedahohyka. / Yu.K. Babanskyu – Moskva. – 1983. – 308 s.
3. 3.Danylyuk A.Ya. Teoryya yntehratsyy obrazovanyua. / A.Ya. Danylyuk – Rostov-n-D: Yzd-vo Rost. Ped. un-t. – 2000. – 400 s.
4. Dysterveh F.A. Yzbrannyye pedahohycheskye sochynenyua. / Sost. V.A.Rotenberh, predysl. E.N.Medynskohe. – M., 1956. – 214 s.
5. Kapterev P.F. O samorazvytyu y samovospytanyu. // Pedahohyka. – 1999. – #7. – S.73-84.
6. Montessory-materyal. Chast' 1. Shkola dlya malyshey / Per. s nem. M.Buturynoy. Red. E.Khylytunen. – M., 1998. – 80 s.
7. Pestalotstsy Y.H. «Lynhard y Hertruda» / Y.H. Pestalotstsy: Yzbrannyye sochynenyua. – T.1.-M.-1936. – S.137.
8. Rozanov V.V. Sumerky prosveshchenyya. / V. V. Rozanov – Moskva. – 1990. – S.93.
9. Yusov B.P. Sovremennaya kontseptsyya obrazovatel'noy oblasti «Yskusstvo». / Vydy yskusstva y ykh vzaymod-eystvyu. / B. P. Yusov. – Moskva, 2001. – S.20.

and mental actions and common methods of mental activity. The essence of the second direction is the knowledge that the center of the educational process is a person. Reasonable pedagogical support as one of the main components in the patriotic education of student musician. The organization of educational process on the principles of quality leads to a new understanding of the position of teacher – as an accomplice in the process of patriotic education of students by means of music and helps to combine the two systems – the subject of teaching and working with students personal sphere.

Key words: Patriotic education, student, music, art, conditions, education.

Стаття надійшла до редколегії 11.05.2017

УДК 378.12:17.02

Лариса СУЩЕНКО

доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри освіти та управління навчальним закладом
Класичного приватного університету м. Запоріжжя
e-mail: zcpu@ukr.net

ДОМІНАНТИ МОРАЛЬНО-ЕТИЧНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ У ВНЗ

На основі розгорнутого теоретичного аналізу наукових досягнень автором визначено сутнісні особливості морально-етичної спрямованості професійної підготовки майбутніх педагогів у ВНЗ. Науково обґрунтовано відповідні домінанти досліджуваного процесу: глибоке усвідомлення майбутніми педагогами особистісно-моральної відповідальності за результати своєї праці; гуманізація навчально-виховного процесу у фаховій підготовці майбутніх педагогів; реалізація принципу самоактивності особистості майбутнього фахівця як фактору формування його професійної компетентності; зорієнтованість майбутніх педагогів на морально-етичне самовдосконалення на рефлексивній основі.

Схарактеризовано пріоритетні завдання розвитку професійної освіти на засадах етичної педагогіки, а також акцентовано на необхідності трансформації існуючої парадигми освіти.

Ключові слова: домінанти, морально-етична спрямованість, професійна підготовка, майбутні педагоги, вищий навчальний заклад.

Структурна і парадигмальна реформа професійної педагогічної освіти в Україні зумовила необхідність її узгодження із загальноєвропейськими і світовими нормами. Так, інтеграційні процеси в європейському освітньому просторі активізували радикальні зміни інноваційного характеру із реалізацією певних проміжних цілей: підтримка учіння впродовж життя; підготовка для ринку праці; диверсифікація освітніх послуг; формування та підтримка шляхом викладання, учіння й досліджень, великої, передової бази знань; актуалізація проблеми гуманоцентризму; реалізація компетентнісного підходу в освіті; забезпечення якості освіти; розширення програм міжнародної співпраці тощо.

Наведемо перелік документів, у яких зафіксовані основні «болонські» інструменти:

- Європейська рамка кваліфікацій для учіння впродовж життя (European Qualifications Framework for Lifelong Learning – EQF/LLL), створена в рамках Копенгагенського процесу на основі широкомасштабних досліджень і узагальнення практи-

ки в країнах Євросоюзу як на таку, що доповнює EQF/ЕНЕА;

- Всеосяжна рамка кваліфікацій для Європейського простору вищої освіти (The Overarching Framework for Qualifications in the European Higher Education Area – EQF/ЕНЕА), заснована на Дублінських дескрипторах;
- Кроки з розробки національних рамок кваліфікацій, репрезентовані та ухвалені на Лондонській конференції міністрів, відповідальних за вищу освіту;
- Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area – ESG);
- Європейська асоціація із забезпечення якості вищої освіти (European Association for Quality Assurance in Higher Education (ENQA));
- Хартія європейських університетів для освіти впродовж життя та ін.